

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3257/2022. (VI. 3.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Törvényszék 2.Bpk.82/2021/5. számú végzése, valamint a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 3.Bpkf.10347/2021/3. számú végzése alaptörvény-ellenes, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Szála Tímea ügyvéd) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, és abban a Fővárosi Törvényszék 2.Bpk.82/2021/5. számú ítélete, valamint a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 3.Bpkf.10347/2021/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] Az indítványozó az alkotmányjogi panasz előzményeként előadta, hogy az alábbi hat jogerős elítélése kapcsán kezdeményezte összbüntetési eljárás lefolytatását a Fővárosi Törvényszékhez 2020. július 21-én előterjesztett beadványában:
  - a Budai Központi Kerületi Bíróság 20.B.2444/2011/92. számú, 2014. január 22-én kelt, és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 28.Bf.7156/2014/56. számú, 2014. december 2-án jogerőre emelkedett ítéletével kiszabott 2 év szabadságvesztés és 2 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2009. április 7.);
  - a Keszthelyi Járásbíróság 2.B.232/2013/201. számú, 2015. február 18-án kelt és a Zalaegerszegi Törvényszék mint másodfokú bíróság Bf.253/2015/11. számú, 2015. szeptember 15-én jogerőre emelkedett ítéletével kiszabott 4 év 7 hónap szabadságvesztés és 5 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2011. június 21. és 2011. július 13., 2011. április 13. és 2011. július 18. között);
  - a Pesti Központi Kerületi Bíróság 17.B.30.439/2013/229. számú, 2016. június 2-án kelt, és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 32.Bf.11.662/2016/23. számú, 2017. március 27-én jogerőre emelkedett ítéletével kiszabott 2 év 8 hónap szabadságvesztés és 3 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2008. szeptember 8. és 2008. szeptember 12. között, 2008. november 11.);
  - a Budai Központi Kerületi Bíróság 24.B.XII.378/2013/285. számú, 2017. március 27-én kelt, és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 27.Bf.10.224/2017/15. számú, 2018. április 18-án jogerőre emelkedett ítéletével kiszabott 4 év szabadságvesztés és 4 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2008. december 1.);
  - a Fővárosi Törvényszék 2019. november 18-án kelt és ugyanezen a napon jogerőre emelkedett 2.B.1064/2018/50. számú ítéletével kiszabott 8 hónap szabadságvesztés és 2 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2009. március 18.);
  - a Pesti Központi Kerületi Bíróság 26.B.25.140/2011/120. számú, 2012. december 6-án kelt, és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 24.Bf.6368/2013/5. számú, 2013. november 13-án jogerőre emelkedett ítéletével kiszabott 1 év 6 hó szabadságvesztés és 2 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2009. április 8.).
- [3] Az indítványozó megállapítása szerint valamennyi összbüntetésbe foglalni kért alapítélete a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) hatálybalépését, vagyis 2013. július 1-jét követően emelkedett jogerőre, azonban valamennyi alapítélettel elbírált cselekményét azt megelőzően, a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) hatálya alatt követte el.
- [4] A Fővárosi Törvényszék 2.Bpk.82/2021/5. számú, 2021. március 17. napján kelt, és a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 3.Bpkf.10.347/2021/3. számú, 2021. május 28-án jogerőre emelkedett ítéletével a hat megjelölt alapítéletet összbüntetésbe foglalta. Az összbüntetés tartamát a bíróság 8 év 2 hónap szabadságvesztésben

állapította meg, amelynek végrehajtási fokozata börtön, egyúttal kizárta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét. Az indítványozó jelenleg ezt az összbüntetési ítéletét tölti.

- [5] Az első fokon eljáró Fővárosi Törvényszék ítéletének indokolása szerint az összbüntetési eljárás során megvizsgálta az 1/2020. (I. 2.) AB határozat (a továbbiakban: Abh1.) értelmében a Btk. 2. § alkalmazhatóságát, mert a védő a régi Btk. alapján kérte az összbüntetési eljárás lefolytatását, és az összbüntetés tartamának a meghatározását. A hat jogerős ítélet közül háromban a régi Btk., és háromban a hatályos Btk. alkalmazhatóságát állapították meg az alapügyekben eljáró bíróságok, mivel az volt az elítélre kedvezőbb, holott ezen ítéletekben foglalt cselekmények elkövetési ideje is a régi Btk. hatálya alá esett. A Törvényszék szerint az összbüntetési eljárásban kizárólag akkor dönthetett volna a régi Btk., azaz az érintett jogerős ügydöntő határozatokkal elbírált bűncselekmények elkövetésekor hatályos törvény alkalmazásáról, ha valamennyi, az összbüntetésbe foglalt ítélet alapjául szolgáló ítélet meghozatalában eljáró bíróság a régi Btk. szerint minősítette volna a terhelt bűncselekményeit. Mivel három ítéletben a hatályos Btk.-t alkalmazták, így ezen összbüntetési eljárásban a Törvényszéknek is azt kellett alkalmaznia (elsőfokú ítélet 5. oldal 2–3. bekezdés).
- [6] A másodfokon eljáró Ítéltábla értelmezése szerint az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben felülírta a korábbi, 3360/2018. (XI. 28.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh2.) rögzített elvet, és nem az elkövetési időnek, hanem az időrendben elsőként hozott alapítélet jogerőre emelkedése időpontjának tulajdonított jelentőséget. Ez pedig jelen ügyben a Btk. hatálybalépése utáni időpont. Az Ítéltábla ezért végzésében helyben hagyta az elsőfokú bíróság ítéletét azzal, hogy az elsőfokú bíróság helyesen határozta meg az alkalmazandó büntető törvénykönyvet, csupán az indokban tévedett (másodfokú ítélet 2. oldal utolsó bekezdés).
- [7] 2. Az indítványozó jogi képviselője az első fokon eljáró Fővárosi Törvényszéknél 2021. augusztus 7-én elektronikus úton benyújtott beadványában az Abtv. 27. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [8] Az indítványozó álláspontja szerint a Fővárosi Törvényszék 2.Bpk.82/2021/5. számú ítélete, valamint a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 3.Bpkf.10347/2021/3. számú végzése sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésből levezetett visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmát, továbbá a IV. cikk (1)–(2) bekezdésben, a XV. cikk (1)–(2) bekezdésben foglalt jogait, valamint az Alaptörvény 28. cikkét.
- [9] Az indítványozó kifejtette, hogy a 10/2018. (VII. 18.) A határozatban (a továbbiakban: Abh3.) az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény (a továbbiakban: Btkátm.) 3. §-a alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisítette.
- [10] Az indítványozó hivatkozott arra, hogy az Abh2. szerint a Btk. összbüntetési szabályai csak olyan esetben alkalmazhatók mérlegelés nélkül, ha az összbüntetésbe foglalással érintett valamennyi ítélet alapjául szolgáló cselekmény elkövetésére a Btk. hatálybalépése után került sor. Egyébként a bíróságok valamennyi olyan összbüntetésbe foglalás során kötelesek lefolytatni a Btk. 2. §-a szerinti vizsgálatot, amikor az összbüntetésbe foglalandó ítéletek között van olyan, amelynek alapjául szolgáló cselekmény elkövetési ideje a régi Btk. hatályának idejére esik, feltéve, hogy az összbüntetésbe foglalás egyéb törvényi feltételei fennállnak. Amennyiben ilyen esetben az állapítható meg, hogy a régi Btk. összbüntetési szabályai tartalmaznak enyhébb rendelkezéseket az elítélre nézve, akkor az összbüntetési eljárásban a régi Btk. szabályait kell alkalmazni. Álláspontja szerint ezt a mérlegelést a támadott ítéletekben a bíróságok nem végezték el, így rá nézve hosszabb időtartamú, hátrányosabb összbüntetést szabtak ki.
- [11] Az indítványozó szerint az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésben foglalt törvény előtti egyenlőség követelményét azért sértik a támadott ítéletek, mert a bírói gyakorlat az összbüntetés megállapítása tekintetében nem egységes. A bíróságok eltérően állapítják meg azon elítéltek összbüntetését, akik az alapítéleteikkel elbíralt valamennyi cselekményüket a Btk. hatálybalépése előtt követték el, attól függően, hogy az alapítéletek mikor emelkedtek jogerőre. Más összbüntetést kap a csoport azon tagja, amely legalább egy, a Btk. hatálybalépése előtt jogerőre emelkedett ítélettel rendelkezik; és másként határozzák meg annak az összbüntetését, akinek – mint az indítványozónak – minden ítélete a Btk. hatálybalépése után emelkedett jogerőre, különösen, ha egyes cselekményeit a régi Btk., míg más cselekményeit a Btk. szerint minősítették.
- [12] Az indítványozó szerint az Alaptörvény IV. cikk (1)–(2) bekezdésben foglalt rendelkezéseket azáltal sértik a támadott bírói döntések, hogy jelenleg olyan jogerős szabadságvesztést tölt, amelynél büntetése a régi Btk. összbüntetési szabályainak alkalmazása mellett rövidebb tartamú lenne.

II.

[13] Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„IV. cikk (1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

(2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, szülei vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

III.

- [14] Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálatát megelőzően lefolytatta az indítvány befogadására irányuló eljárást.
- [15] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül kell benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. A másodfokú bíróság tájékoztatása szerint az indítványozó jogi képviselője 2021. június 13-án vette át a támadott másodfokú végzést. Az alkotmányjogi panaszt a jogi képviselő 2021. augusztus 7-én – határidőben – elektronikus úton nyújtotta be az elsőfokú bíróságra.
- [16] Az indítványozó jogi képviselője eljárási jogosultságát az indítványhoz csatolt meghatalmazással megfelelően igazolta, így az alkotmányjogi panasz az Abtv. 52. § (6) bekezdése szerinti előírásnak is megfelel.
- [17] Az alábbiak szerint az alkotmányjogi panasz részben eleget tesz az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében a határozott kérelemmel összefüggésben rögzített feltételeknek.
- [18] Az indítvány megjelöli az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést (Abtv. 27. §), az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [B) cikk (1) bekezdés, IV. cikk (1)–(2) bekezdés, XV. cikk (1)–(2) bekezdés, 28. cikk], az Alkotmánybíróság által vizsgálandó bírósági határozatokat, továbbá okfejtést tartalmaz azok alap-törvény-ellenességéről, valamint kifejezett kérelmet fogalmaz meg a megsemmisítésükre.
- [19] Az indítvány ugyanakkor az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét csak az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, IV. cikk (1)–(2) bekezdése, XV. cikk (1) bekezdése kapcsán jelölte meg, így nem tett eleget ezen feltételeknek az Alaptörvény 28. cikke tekintetében. Erre nem is volt lehetősége, hiszen az Alaptörvény 28. cikkében foglalt jogelv címzettjei a bíróságok, és e rendelkezés nem fogalmaz meg olyan jogot, amelyre alkotmányjogi panaszt önállóan lehetne alapítani. Ebben a tekintetben érdemi vizsgálatnak ezért nincs helye [lásd: 3176/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]].
- [20] Az indítványozó az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdést csak megjelölte, de ahhoz nem fűzött indokolást. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint ilyen indokolás hiányában az indítványi elem nem alkalmas érdemi elbírálásra [3075/2016. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [19]; 3231/2016. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [26]].
- [21] Az Alkotmánybíróság utal rá, hogy az Alaptörvény hatálybalépése után is fenntartotta korábbi értelmezését, amely szerint a jogbiztonság önmagában nem alapjog, így a B) cikk (1) bekezdésének a sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya esetén – lehet alapítani [3323/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]]. Mivel jelen esetben az indítvány a visszaható hatályú jogalkalmazás sérelmére vonatkozó indokolást tartalmaz, ezért az Alkotmánybíróság a továbbiakban a B) cikk (1) bekezdésének a sérelmét ebben a vonatkozásban vizsgálta.
- [22] Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen az Abtv. 27. §-a szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint az Abtv. 29–31. § szerinti tartalmi követelményeket. Ezeket a feltételeket vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbi következtetésekre jutott.

- [23] Az indítvány eleget tesz az Abtv. 27. §-ából fakadó feltételeknek, mivel jogerős összbüntetési határozat ellen irányul. Az indítványozó a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette. A támadott döntéseket érintően az indítványozó alkotmányjogi panasz előterjesztésére jogosultnak tekinthető, és figyelemmel arra, hogy a megsemmisíteni kért bírósági határozatok rá vonatkozó büntetőjogi szankciót rögzítenek, nyilvánvalóan érintett is.
- [24] Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának az is feltétele, hogy az indítvány a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [25] A konkrét esetben az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az indítványozó által előadott aggályok, különös tekintettel az Abh1. és az Abh2. megállapításaira, felvetik a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján.
- [26] Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése értelmében az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjeszthet a testület elé. Az Alkotmánybíróság a jelen esetben a hivatkozott rendelkezés alkalmazásával járt el.

IV.

- [27] Az indítvány megalapozott.
- [28] 1. Az indítványozó kifogásait érintően az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy „[a] bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]}. Az Alaptörvény 28. cikke megköveteli, hogy a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék. „A 28. cikk szerint a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezése a bíró számára nem csak jog, hanem kifejezett köteletség: amennyiben a bíró a jogszabály szövegét az értelmezés segítségével az Alaptörvénnyel összhangban tudja alkalmazni, annyiban ennek megfelelően köteles eljárni.” {28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}
- [29] Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezésnek az Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [30] Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz az Alkotmánybíróság tehát akkor ad helyt, ha a bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás egyértelmű következménye valamely Alaptörvényben biztosított jog sérelme.
- [31] Jelen – az Abtv. 27. §-ára alapított – alkotmányjogi panasz eljárásban az Alkotmánybíróság azt vizsgálhatta, hogy a konkrét bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás következtében megvalósult-e az indítványozót érintően az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének, IV. cikk (1)–(2) bekezdéseinek, valamint XV. cikk (1) bekezdésének a megsértése. Az állított jogsérelmek köréből az Alkotmánybíróság elsőként az indítványozónak az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével kapcsolatos kifogásait értékelte.
- [32] 2. A kifogásolt bírósági határozatok Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálata keretében az Alkotmánybíróság mindenekelőtt áttekintette az összbüntetés jogintézményére vonatkozó, korábbi határozataiban tett és jelen alkotmánybírósági eljárásban is irányadó főbb megállapításait.
- [33] 2.1. Az Alkotmánybíróság az Abh3.-ban megállapította, hogy a Btkátm. 3. §-a alaptörvény-ellenes, ezért azt – *ex nunc* hatállyal – megsemmisítette. A megsemmisített rendelkezés előírta, hogy „[h]a az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését követően emelkedett jogerőre, a Btk. 93–96. §-át kell alkalmazni”. Az összbüntetés módosított szabályainak a bevezetését a jogalkotó tehát nem bízta a jogalkalmazásra, hanem arról a Btkátm. 3. §-ával rendelkezett. Az Alkotmánybíróság vizsgálatában a Btkátm. 3. §-át

érintően nem csupán azt állapította meg, hogy az az érintett elítéltekre nézve hátrányos tartalmú, helyzetüket elnehezítő szabály, hanem azt is, hogy a rendelkezés alkalmazásáról a jogalkotó visszamenőleges hatállyal rendelkezett. Ezek összzhatásaként pedig a Btkátm. 3. § a visszaható hatály tilalmával ellentétes szabályt rögzített, így helye volt az alaptörvény-ellenesség megállapításának (Abh3., Indokolás [63]–[67]).

- [34] 2.2. Az Alkotmánybíróság az Abh2.-ben az Abh3. rendelkező részében és indokolásában tett megállapításokat alkotmányjogi panasz eljárásban alkalmazta és tekintette irányadónak.
- [35] Az Abh2.-ben megerősítette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy „[a] Btkátm. 3. §-a szerinti alkalmazási szabály megsemmisítését követően az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy az adott összbüntetési eljárásban a régi Btk. vagy a Btk. összbüntetési szabályai tartalmazzanak-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltekre nézve, és ezért az egyes esetekben melyik büntető törvény alkalmazandó” (Abh3., Indokolás [79]; Abh2., Indokolás [26]).
- [36] Ezen döntéshozatal az Alkotmánybíróság álláspontja szerint komplex értékelést követel meg, amelyre vonatkozóan az Abh2. indokolásának [30] bekezdése ad iránymutatást.
- [37] A határozat szerint az Abh3.-at „követően ezért a bíróságok valamennyi olyan összbüntetésbe foglalás során kötelesek lefolytatni a Btk. 2. §-a szerinti vizsgálatot, amikor az összbüntetésbe foglalandó ítéletek között van olyan, amely alapjául szolgáló cselekmény elkövetési ideje a régi Btk. hatálya idejére esik, feltéve hogy az összbüntetésbe foglalás egyéb törvényi feltételei az adott esetben fennállnak. Az új Btk. összbüntetési szabályai pedig a Btk. 2. §-a értelmében csak olyan esetben alkalmazhatók mérlegelés nélkül, ha az összbüntetésbe foglalással érintett valamennyi ítélet alapjául szolgáló cselekmény elkövetésére a Btk. hatálybalépését követően került sor.” (Abh2., Indokolás [32])
- [38] 2.3. Az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben végezte el az összbüntetési eljárás során alkalmazandó büntető anyagi jogi szabályokról szóló 2/2019. Büntető jogegységi határozat (a továbbiakban: 2/2019. BJE) Alaptörvénnyel való összhangjának a vizsgálatát. Annak eredményeként pedig arra a következtetésre jutott, hogy a 2/2019. BJE sérti mind az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből, mind pedig az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményeket, ezért a jogegységi határozatot a Magyar Közlönyben történt közzétételére, 2019. június 25. napjára visszaható hatállyal megsemmisítette.
- [39] Az Abh3. értelmében a 2/2019. BJE rendelkező része azért nem állt összhangban az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, mert az abban foglalt értelmezés nem felelt meg a visszaható hatály tilalmából fakadóan az Abh1.-ben az összbüntetési szabályok kapcsán kifejtett követelményeknek.
- [40] „Az Abh.-ban [értsd: Abh3.] az Alkotmánybíróság a Btk. 93–96. §-aira vonatkozóan nem vont le közvetlen következtetést. Ám annak eredményeként, hogy a Btkátm. 3. §-a csupán alkalmazási szabály volt, amely a Btk. 93–96. §-ok alkalmazásáról rendelkezett, az Alkotmánybíróság a visszaható hatály tilalmának a megsértését a Btk. 93–96. §-ok tartalmi vizsgálata alapján állapította meg. Ennek következtében a Btkátm. megsemmisített 3. §-át érintően levont következtetéseket az Alkotmánybíróság a Btk. 93–96. §-aiban rögzített összbüntetési szabályokra is irányadónak tekintette.” (Abh1., Indokolás [52])
- [41] Rögzítette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy „[ö]sszbüntetésbe foglalni csak jogerős ítéleteket lehet. Az ítéletek jogerőre emelkedése ténykérdés. Az összbüntetésbe foglalás lehetősége ugyan valóban az időrendben második jogerős ítélettel nyílik meg, ez azonban nem jelenti azt, hogy az időrendben első ítélet büntetőjogi jogkövetkezményt meghatározó rendelkezését az összbüntetés ne foglalná magába, ne írná felül. Az összbüntetés így ugyanolyan hatást gyakorol az időrendben elsőként jogerős ítéletre, mint az összbüntetéssel érintett több jogerős ítéletre. Ebből következően a visszaható hatály tilalmának a tiszteletben tartása szempontjából az időrendben elsőként hozott ítélet meghatározó.” (Abh1., Indokolás [55])
- [42] Mivel a 2/2019. BJE rendelkező része ezen szempontokkal ellentétes iránymutatást tartalmazott a jogalkalmazás számára, az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a 2/2019. BJE sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését.
- [43] Az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésével kapcsolatos alkotmányossági vizsgálat keretében rögzítette a határozat az alábbiakat is.
- [44] „Az összbüntetés szabályait a jogalkotó hagyományosan a büntető törvénykönyv általános részében helyezi el. Ennek megfelelően az összbüntetést a Btk. hatályosan is a 93–96. §-okban, a büntetés kiszabására irányadó rendelkezéseket összefoglaló IX. Fejezetben szabályozza. A Btk. szabályainak az időbeli hatályát maga a törvény határozza meg. A Btk. 2. § (1) bekezdése értelmében a bűncselekményt – a törvényben foglalt kivételekkel – az elkövetése idején hatályban lévő büntető törvény szerint kell elbírálni. A törvényhez fűzött jogalkotói

indokolás értelmében a Btk. felhívott rendelkezése – a hatályos joggal egyezően – általános szabályként azt írja elő, hogy a bűncselekményt az elkövetés idején hatályban lévő törvény szerint kell elbírálni. A *nullum crimen sine lege* és *nulla poena sine lege* elvekből következik, hogy az új bűncselekményt megállapító, illetve az elbírálást szigorító büntető törvénynek nem lehet visszaható ereje. A törvény a visszaható hatály tilalma alól két kivételt határoz meg: a később hatályba lépett enyhébb szabályozást, illetve – bizonyos esetekben – a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények körét. Sem a jogszabály szövegéből, sem az ahhoz fűzött jogalkotói indokolásból nem vezethető le kivételszabály a bűncselekmény elbírálása körében irányadó anyagi jogi szabályok körét érintően.” (Abh1., Indokolás [59]–[62])

- [45] Az Alkotmánybíróság szerint továbbá „egyértelmű, hogy az összbüntetés anyagi jogi szabály, és az összbüntetés megállapítása az ítélező bíró feladata, függetlenül attól, hogy arra az alapeljárásban vagy utóbb, különleges eljárásban kerül sor. Anyagi jogi szabály alkalmazásakor pedig az ítélező bírónak a Btk. 2. §-a alapján kell eljárni. Azt, hogy a Btk. 2. §-át mikor nem kell alkalmazni, maga a törvény egyértelműen és taxatívén rögzíti. A kivételszabályokat ugyanis a jogalkotó a Btk. 2. § (2)–(3) bekezdéseiben pontosan meghatározta. Minden olyan esetben, amelyre nem irányadóak ezek a kivételszabályok, a Btk. 2. § (1) bekezdése szerinti főszabály az irányadó és az alkalmazandó a jogalkotó szándéka szerint. [...] A Kúria a BJE rendelkező részében foglalt megállapítással lényegében egy új kivételszabályt, vagyis jogot alkotott, amellyel a Btk. 2. § (1) bekezdése szerinti főszabály alkalmazását az összbüntetéssel összefüggő egyes esetekben kizárta.” (Abh1., Indokolás [64]–[65])
- [46] Ezért az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben megállapította, hogy a 2/2019. BJE meghozatalakor a Kúria túllépte a jogegység biztosítására vonatkozó alaptörvényi felhatalmazás kereteit, és elvonta a törvényhozói hatalmi ág jogkörét, ami az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésének a sérelmét eredményezte.
- [47] 3. Az indítványban kifogásolt bírósági határozatok alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság részét képező jogbiztonságból fakadó visszaható hatály tilalma alapján vizsgálta meg. Annak során különösen irányadónak tekintette az Abh1., az Abh2. és az Abh3. megállapításait.
- [48] A jogállamiság klauzulából kiolvasható jogbiztonság követelménye az Alkotmánybíróság következetes felfogása szerint azt jelenti, hogy a jogrendszer egésze, annak részterületei, valamint egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatók és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek és a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzanak {9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65–66; újabb gyakorlatból: 38/2012. AB határozat, Indokolás [84] és 3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [8]}. A jogbiztonság teremti meg a lehetőséget a jogalanyoknak arra, hogy magatartásukat ténylegesen a jog előírásaihoz tudják igazítani {3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]}. „A jogi normák előreláthatóságának és kiszámítható működésének követelménye felöleli a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás korlátozott és kivételes lehetőségét. Vagyis jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg jogkövetkezményeket: nem rögzíthet kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.” {Abh3., Indokolás [50]; megerősítette: 33/2019. (XI. 27.) AB határozat, Indokolás [39]} Az Alkotmánybíróság szerint továbbá valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a hatálybalépés visszamenőlegesen történt, hanem akkor is, ha a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés alapján – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell {57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 324–325; 16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [32]; Abh3., Indokolás [51]}. Önmagában ugyanakkor a szabály visszaható hatályú alkalmazása nem vezet feltétlenül alaptörvény-ellenességhez. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében ugyanis a tilalom kizárólag a jogalanyok helyzetét elnehezítő (*ad malam partem*) visszaható hatályú szabályra irányadó {110/2009. (XI. 18.) AB határozat, ABH 2009, 971, 984; Abh3., Indokolás [58]}.
- [49] Ezen követelmények érvényesülése az indítványozó esetében az alábbiakra tekintettel volt vizsgálható. Az indítványozó összbüntetésbe foglalni kért alapítéletei 2013. július 1-jét követően emelkedtek jogerőre, azonban az alapítéletekkel elbírált cselekményeit kivétel nélkül a Btk. hatálybalépése, azaz 2013. július 1. előtt követte el.
- [50] Az indítvánnyal támadott, a Fővárosi Törvényszék 2021. március 17-én kelt 2.Bpk.82/2021/5. számú ítélete az indítványozó esetében az összbüntetésbe foglalásra a hatályos Btk. rá nézve szigorúbb szabályait rendelte alkalmazni. Eljárása során az elsőfokú bíróság egyenként megvizsgálta, hogy az alapul fekvő bűncselekmények elkövetésekor és elbírálásakor mely büntető törvénykönyv volt hatályban. Annak eredményeként a Törvényszék rögzítette, hogy az összbüntetés feltételei fennállnak és az alapügyekben eljáró bíróságok a hat jogerős ítélet közül három esetben a hatályos Btk. alkalmazhatóságát állapították meg, mert az indítványozóra nézve ez volt

a kedvezőbb, annak ellenére, hogy a bűncselekmények elkövetése a régi Btk. hatálya alá esett. A Törvényszék álláspontja szerint csak akkor dönthetett volna a régi Btk. összbüntetési szabályainak alkalmazásáról, ha valamennyi, az összbüntetés alapjául szolgáló ítéletben eljáró bíróság a régi Btk. szerint minősítette volna az elkövetett cselekményeket. Mivel jelen összbüntetési ügyben három alapítélet a hatályos Btk. alkalmazhatóságát állapította meg, így a régi Btk. összbüntetési szabályai nem – kizárólag a hatályos Btk. rendelkezései – voltak alkalmazhatók (támadott elsőfokú ítélet 3. oldal 2–4. bekezdés).

- [51] A Fővárosi Ítéletábrla mint másodfokú bíróság 3.Bpkf.10347/2021/3. számú végzésében rögzítette, hogy értelmezése szerint az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben felülvizsgálva korábbi határozatait, azt az álláspontot fogalmazta meg, hogy nem az elkövetési időnek, hanem az időrendben elsőként hozott ítélet jogerőre emelkedése időpontjának van jelentősége. Mivel a jelen ügyben az első alapítélet jogerőre emelkedése a Btk. hatálybalépése utáni időpontban történt, így a hatályos Btk.-t kell alkalmazni. Az Ítéletábrla szerint az elsőfokú bíróság ezért nem a megfelelő indokra alapította döntését, de helyes következtetésre jutott, ezért a határozatát helyben hagyta (támadott másodfokú végzés 2. oldal utolsó és 3. oldal első bekezdés).
- [52] 3.2. A támadott bírósági határozatok kapcsán az Alkotmánybíróság megállapította, hogy azok nem állnak összhangban az Abh1., az Abh2. és az Abh3. megállapításaival.
- [53] Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben is hangsúlyozza, hogy „[a]z alkotmányos büntetőjognak az Alaptörvény rendelkezéseiből fakadó komplex követelményrendszere, a jogállamiság és a jogbiztonság érvényesülésének kritériumai, köztük különösen a visszaható hatály tilalma nem csupán irányt mutatnak, de határokat is szabnak a jogalkotói és a jogalkalmazói tevékenységnek” {16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [74]}. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint továbbá a *contra legem* bírói jogértelmezés felveti „a bíróságok törvényeknek való alávetettsége elvének sérelmét is. A jogállamiság elvéből, követelményéből az is következik, hogy a jogértelmezés nem válhat a jogalkalmazó szerv önkényes, szubjektív döntésének eszközévé. Ellenkező esetben sérülne a jogbiztonság követelménye, a jogalkalmazó szervek döntéseire vonatkozó kiszámíthatósági és előre láthatósági elvárás” {3026/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [27]; de ugyanígy: 3173/2015. (IX. 23.) AB határozat, Indokolás [52]}.
- [54] Az Alkotmánybíróság már az Abh3.-ban megállapította, hogy a Btkátm. 3. §-a szerinti alkalmazási szabály megsemmisítését követően az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy az adott összbüntetési vagy utólagos összbüntetési eljárásban a régi Btk. vagy a Btk. összbüntetési szabályai tartalmazznak-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltre nézve, és ezért az egyes esetekben melyik büntető törvény alkalmazandó (Abh3., Indokolás [79]).
- [55] Az összbüntetés ugyanis – az Abh2. szerint – a Btk. 2. §-a értelmében a bűncselekmény elbírálásának, azon belül speciális bünteteskiszabásnak minősül több okból is. Rendszertani megközelítésben azért, mert az összbüntetés szabályait a jogalkotó mind a régi Btk.-ban, mind a Btk.-ban a büntetés kiszabására irányadó rendelkezések között, az azonos című fejezetben helyezte el. Nyilvánvalóvá tette ezzel, hogy az összbüntetés megállapítása a büntetőjogi szankció kiszabásának egyik módja. Ezt a megközelítést támasztja alá az is, hogy az összbüntetést és annak mértékét a bíróság nem végzésben, hanem ítéletben állapítja meg. Tartalmi értelemben is bünteteskiszabás és nem csupán matematikai művelet az összbüntetésbe foglalás, hiszen az összbüntetésben határozza meg a bíróság azt a jogkövetkezményt, amelyet az elítélten ténylegesen végrehajtanak. Ezen felül az összbüntetés tartama vitathatatlanul bírói mérlegelés kérdése. Habár ez a mérlegelés az ítélethozatal általános eseteihez képest korlátozott, hiszen az összbüntetésbe foglalás során kizárt az alapítéletekben kiszabott büntetések újraértékelése, és nem vehetők figyelembe az elkövető személyi körülményeiben az elítélések óta bekövetkezett változások sem, a végleges összbüntetési ítélet megállapításának mégis immanens része a bíró szubjektív megítélése. A bírói mérlegelés lehetősége és kötelezettsége abból fakad, hogy az elengedés pontos mértékét a jogalkotó az irányadó jogszabályi rendelkezésekben nem határozta meg. A fentiek miatt az összbüntetés nem tekinthető csupán jogtechnikai intézménynek, nem számok kalkulálása matematikai műveletekkel, hanem bírói mérlegelés eredményeként meghatározott büntetés, vagyis bünteteskiszabás (Abh2., Indokolás [28]–[29]).
- [56] Az Abh3.-ban az Alkotmánybíróság megerősítette, hogy értelmezésében az összbüntetési szabályok alkalmazása során valójában bűncselekmények elbírálásáról van szó, és mivel az összbüntetés anyagi jogi szabály, alkalmazásukkor a bíróságoknak a Btk. 2. §-a alapján kell eljárniuk (Abh1., Indokolás [60]–[64]).

- [57] Konklúzióként foglalta össze végül az Abh2.-ben, hogy az Abh3.-at követően a bíróságok valamennyi olyan összbüntetésbe foglalás során kötelesek lefolytatni a Btk. 2. §-a szerinti vizsgálatot, amikor az összbüntetésbe foglalandó ítéletek között van olyan, amely alapjául szolgáló cselekmény elkövetési ideje a régi Btk. hatálya idejére esik, feltéve hogy az összbüntetésbe foglalás egyéb törvényi feltételei az adott esetben fennállnak (Abh2., Indokolás [32]).
- [58] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint tehát az összbüntetésbe foglalás során alkalmazandó büntető törvénykönyv meghatározásakor – a Btk. 2. §-a alkalmazása szempontjából – egyrészt az alapul fekvő bűncselekmények elkövetési idejének, másrészt az összbüntetésbe foglalás, mint elbírálás időpontjának van meghatározó jelentősége. A Btk. 2. §-a szerint ugyanis a cselekmény elkövetése idején hatályban lévő büntető törvény és a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő új büntető törvény vizsgálatát írja elő.
- [59] Jelen ügyben ezen kritériumokat figyelmen kívül hagyva az elsőfokú bíróság annak tulajdonított jelentőséget, hogy a jogerős ítéletek közül háromban a régi Btk., és háromban a hatályos Btk. alkalmazhatóságát állapították meg az alapügyekben eljáró bíróságok. Így jutott arra a következtetésre, hogy három ítélet esetében az összbüntetési eljárásban a Törvényszéknek is a hatályos Btk.-t kellett alkalmaznia. Emellett megállapította, hogy csak akkor alkalmazhatja a régi Btk.-t, ha valamennyi ítéletben a régi Btk.-t alkalmazzák volna.
- [60] Az Alkotmánybíróság a Törvényszék ítélete kapcsán rámutat: következetes gyakorlata értelmében az összbüntetést kiszabó bíróságnak nem azt kell vizsgálnia, hogy az alapügyekben eljáró egyes bíróságok melyik büntető törvénykönyv alkalmazását tartották az előttük folyt eljárásban kedvezőbbnek az elítélre nézve. Ezzel szemben az összbüntetésbe foglalásakor eljáró bíróságnak magának kell elvégeznie annak mérlegelését, hogy az elkövetéskori vagy elbíráláskori Btk. összbüntetési szabályai eredményeznek-e kedvezőbb helyzetet számára. Az összbüntetésbe foglalás során alkalmazandó büntető törvénykönyv meghatározásakor pedig egyrészt az alapul fekvő bűncselekmények elkövetési idejének, másrészt az összbüntetésbe foglalás, mint elbírálás időpontjának van meghatározó jelentősége. Az elsőfokú bíróságnak jelen esetben is ezt mérlegelést kellett volna részletesen bemutatnia. Az összevetésnél továbbá az elsőfokú bíróságnak figyelemmel kellett volna lenni az Abh2. indokolás [30] bekezdésében foglalt szempontokra.
- [61] Az elsőfokú bíróság indokaival a másodfokon eljáró Ítéletábró nem értett egyet. Úgy vélte, hogy az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben felülírta a korábbi, Abh2.-ben rögzített elvet, és nem az elkövetési időnek, hanem az időrendben elsőként hozott alapítélet jogerőre emelkedése időpontjának tulajdonított jelentőséget. Ez pedig jelen ügyben a Btk. hatálybalépése utáni időpont volt. A másodfokú bíróságnak az Abh1. indokolásának [53]–[55] bekezdéseivel kapcsolatban kifejtett alkotmányos értelmezése téves. Az Ítéletábró az Abh1. érveléséből a szövegösszefüggést és az érvelés logikáját figyelmen kívül hagyva kiragadta azt a mondatot, hogy „[e]bből következően a visszaható hatály tilalmának a tiszteletben tartása szempontjából az időrendben elsőként hozott ítélet meghatározó” (Abh1., Indokolás [55]). Az Alkotmánybíróság álláspontja azonban az Abh3.-ban és az Abh2.-ben foglaltakhoz képest változatlan maradt az Abh1.-ben az Ítéletábró által értelmezett alkotmányos alapelv vonatkozásában. Ennek indoka, hogy a Btk. 2. §-a az alkalmazandó törvényi rendelkezések meghatározása tekintetében az elkövetési időt vagy az elbírálás idejét tekinti mérvadónak, és nem az alapítéletek jogerőre emelkedését. Az Abh1.-ben az Alkotmánybíróság azt a változatlan álláspontját erősítette meg, hogy a visszaható hatályú jogalkalmazás elkerülése érdekében az alapítéletekben kiszabott büntetés összbüntetésbe foglalásakor a Btk. 2. §-ából kell kiindulni, és a kedvezőbb törvényi rendelkezésre vonatkozó bírói mérlegelést ennek alapján elvégezni abban az esetben, ha az alapítéletekben elbírált legalább egy cselekmény a régi Btk. hatálya alá esik és az összbüntetés feltételei egyébként fennállnak.
- [62] Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján megállapította, hogy jelen esetben sem az elsőfokú, sem a másodfokú bíróság nem a bemutatott alkotmányos elveknek megfelelően végezte el a Btk. 2. §-a szerint annak mérlegelését, hogy melyik Btk. az irányadó. Ezért az Alkotmánybíróság megállapította, hogy – a bíróságokra is kötelező – határozataival, az azokból fakadó követelményekkel összhangban nem álló bírósági határozatok ellentétesek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel.
- [63] 4. Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel megállapította, hogy a Fővárosi Törvényszék 2.Bpk.82/2021/5. számú végzése, valamint a Fővárosi Ítéletábró mint másodfokú bíróság 3.Bpkf.10347/2021/3. számú végzése ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel, ezért azt – az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján eljárva – megsemmisítette.

[64] Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság a támadott bírósági határozatok alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján megállapította, az érdemi vizsgálatot az Alaptörvény további felhívott rendelkezései – IV. cikk (1)–(2) bekezdés, XV. cikk (1) bekezdés – alapján nem folytatta le.

Budapest, 2022. május 17.

Dr. Juhász Miklós s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/3517/2021.

